

V

V

CK.0000071175

ĐA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
CHÂU PHI VÀ TRUNG ĐÔNG
TS. TS. ĐOÀN ĐỨC ĐỊNH (Chủ biên)

3

TRUNG ĐÔNG VÀ KHẢ NĂNG MỞ RỘNG QUAN HỆ HỢP TÁC VỚI VIỆT NAM

(Sách tham khảo)

UYÊN
LIỆU

6

ST

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Mã số: $\frac{32(V)8}{CTQG - 2013}$

VIỆN HÀN LÂM KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
VIỆN NGHIÊN CỨU CHÂU PHI VÀ TRUNG ĐÔNG
PGS. TS. ĐỖ ĐỨC ĐỊNH (*Chủ biên*)

TRUNG ĐÔNG VÀ KHẢ NĂNG MỞ RỘNG QUAN HỆ HỢP TÁC VỚI VIỆT NAM

(*Sách tham khảo*)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT
HÀ NỘI - 2013

CÙNG BẠN ĐỌC

Trung Đông được nhân loại biết đến là quê hương của người Arập và đạo Hồi. Nơi đây còn được thiên nhiên ưu đãi, ban tặng một món quà "khổng lồ", đó là nguồn vàng đen dầu mỏ dồi dào và quý giá. Tuy nhiên, cho đến nay, vùng đất hứa này luôn tiềm ẩn nhiều thách thức, khó khăn đối với những quốc gia, khu vực muốn thiết lập hay mở rộng mối quan hệ, bởi những cuộc chiến tranh, xung đột vẫn liên tiếp diễn ra tại đây và chưa biết khi nào kết thúc, kéo theo tiến trình hòa bình Trung Đông sẽ khó thoát khỏi bế tắc trong tương lai gần.

Để giúp bạn đọc hiểu rõ hơn về khu vực Trung Đông và quan hệ của Việt Nam với khu vực này, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia - Sự thật phối hợp với Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam - Viện Nghiên cứu châu Phi và Trung Đông xuất bản cuốn sách **Trung Đông và khả năng mở rộng quan hệ hợp tác với Việt Nam** do PGS. TS. Đỗ Đức Định làm chủ biên.

Cuốn sách gồm bốn chương:

Chương I: Cơ sở lý luận và thực tiễn ảnh hưởng đến quan hệ hợp tác Việt Nam - Trung Đông

Chương II: Tình hình phát triển tại khu vực Trung Đông

Chương III: Quan hệ quốc tế và khu vực của Trung Đông

Chương IV: Thực trạng, quan điểm và giải pháp đột phá chiến lược để mở rộng quan hệ hợp tác Việt Nam - Trung Đông

Nội dung cuốn sách luận giải về một vấn đề khá rộng, phức tạp và vẫn đang tiếp diễn, cho nên khó tránh khỏi những khiếm khuyết và hạn chế. Để bạn đọc thuận tiện theo dõi, chúng tôi cố gắng giữ nguyên ý kiến của tác giả và coi đây là quan điểm riêng.

Xin giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

Tháng 10 năm 2013

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT

LỜI MỞ ĐẦU

Trong bối cảnh hội nhập toàn cầu ngày càng sâu rộng và tiến trình đổi mới ngày càng phát triển, Việt Nam tiếp tục nỗ lực mở rộng quan hệ hợp tác về mọi mặt với bạn bè năm châu, trong đó có các nước Trung Đông - nơi thu hút sự quan tâm ngày càng cao của cộng đồng quốc tế, đặc biệt là về các lĩnh vực chính trị, ngoại giao, kinh tế, thương mại, khai thác và buôn bán dầu khí, nhằm phát triển các mối quan hệ hợp tác cùng có lợi, tăng cường vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, góp phần vào sự phát triển bền vững của đất nước.

Trung Đông là khu vực có vị trí địa - chính trị quan trọng, là vùng đất giao thoa giữa ba châu lục Á - Âu - Phi, tiếp nối giữa hai biển lớn là Địa Trung Hải và Ấn Độ Dương, là mạch giao thông rất quan trọng của thế giới. Hơn thế, Trung Đông còn chứa đựng nguồn tài nguyên dầu mỏ lớn nhất thế giới, chiếm 68% trữ lượng dầu thô toàn cầu, nguồn năng lượng quý giá và cần thiết cho quá trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa của mọi quốc gia. Nhóm các quốc gia thuộc Hội đồng Hợp tác vùng Vịnh (GCC) có tiềm lực tài chính lớn, có khả năng đầu tư

trên nhiều lĩnh vực. Trung Đông theo nghĩa rộng có dân số khoảng 350 triệu người với mức thu nhập trung bình cao, là một thị trường lớn về hàng hóa, dịch vụ, lao động, trong đó Việt Nam có khả năng cung cấp một số mặt hàng như: nông sản, hàng tiêu dùng, lao động,...

Nhận thức rõ tầm quan trọng của khu vực Trung Đông, Chính phủ Việt Nam đã đưa vào thực hiện “*Chương trình hành động thúc đẩy quan hệ hợp tác Việt Nam - Trung Đông giai đoạn 2008-2015*” nhằm tăng cường phát triển sự hợp tác nhiều mặt, cùng có lợi, thiết thực và hiệu quả với các nước trong khu vực này. Cho đến nay, Chương trình này đang được triển khai, bước đầu đạt được những thành tựu nhất định.

Trong khi khủng hoảng kinh tế thế giới từ năm 2008 đến nay đang kéo thị phần xuất khẩu của Việt Nam ở các thị trường truyền thống giảm xuống thì kim ngạch xuất khẩu của Việt Nam tới thị trường Trung Đông có xu hướng tăng lên. Đó là một dấu hiệu tốt cho tiềm năng quan hệ hợp tác thương mại giữa Việt Nam với thị trường Trung Đông. Tuy nhiên, quan hệ này còn hạn chế, chưa tương xứng với tiềm năng kinh tế, thương mại của Việt Nam và Trung Đông.

Một trong những nguyên nhân quan trọng khiến quan hệ hợp tác kinh tế của Việt Nam với Trung Đông còn ở mức thấp là vì sự hiểu biết của chúng ta về Trung Đông chưa nhiều. Tài liệu tra cứu thông tin về các nước Trung Đông nhằm hỗ trợ đánh giá, phân tích tiềm năng, thế mạnh của thị trường Trung Đông; phân tích, giới thiệu về văn hóa, tập tục, tôn giáo, cũng như những đặc điểm

về chính trị, luật pháp của các quốc gia Trung Đông còn rất sơ sài. Xuất phát từ thực trạng và nhu cầu thực tiễn hiện nay, chúng ta cần đi sâu tìm hiểu về Trung Đông nói chung, thị trường Trung Đông nói riêng. Do vậy, việc lựa chọn đề tài nghiên cứu về khu vực Trung Đông và khả năng hợp tác của Việt Nam với các nước trong khu vực này là rất cần thiết, không chỉ nhằm góp phần thực hiện thành công Chương trình hành động quốc gia, mà còn góp phần nâng cao nhận thức của bạn đọc Việt Nam về Trung Đông, cung cấp các cứ liệu khoa học cần thiết cho việc hoạch định chính sách của Nhà nước, nghiên cứu, giảng dạy và học tập ở các trường học, các viện nghiên cứu, các cơ quan có liên quan, đồng thời cung cấp các thông tin cần thiết cho các doanh nghiệp Việt Nam quan tâm, tìm hiểu cơ hội, đẩy mạnh hoạt động kinh doanh tại Trung Đông.

Nhằm thực hiện mục tiêu nêu trên và phục vụ cho việc xây dựng, thực thi các chính sách của Chính phủ Việt Nam, trong quá trình nghiên cứu, nhóm tác giả có tham khảo một số quan niệm khác nhau được các tổ chức quốc tế và các nước khác trên thế giới đã nêu ra, trong đó trọng tâm tập trung nghiên cứu các nước Trung Đông theo quan niệm và khuôn khổ chính sách đã được nêu trong Đề án thúc đẩy quan hệ Việt Nam - Trung Đông giai đoạn 2008-2015 mà Thủ tướng Chính phủ Việt Nam đã phê duyệt. Theo Đề án này, Trung Đông là khu vực có 16 nước với tổng diện tích khoảng 6 triệu km², dân số trên 260 triệu người, gồm các nước cụ thể: Arập Xêút, Baren, Cata, Các tiểu vương quốc Arập thống nhất, Côoét, Gioocđani, Iran,

Irăc, Ixraen, Libăng, Ôman, Palestina, Síp, Thổ Nhĩ Kỳ, Xyri và Yemen.

Nội dung nghiên cứu của cuốn sách tập trung vào những vấn đề chính gồm: cơ sở lý luận và thực tiễn của quan hệ hợp tác Việt Nam - Trung Đông; tình hình chính trị, an ninh, ngoại giao của khu vực; thực trạng, tiềm năng, triển vọng phát triển các quan hệ kinh tế, thương mại, đầu tư, lao động, khai thác tài nguyên thiên nhiên, du lịch; cùng các quan hệ hợp tác mang tính khu vực như hợp tác thông qua Hội đồng Hợp tác vùng Vịnh (GCC)...; từ đó có một số đánh giá, kết luận và kiến nghị về các khâu đột phá chiến lược để mở rộng quan hệ hợp tác của Việt Nam với các nước Trung Đông từ nay đến năm 2020 và xa hơn.

Tham gia viết cuốn sách này có PGS. TS. Đỗ Đức Định, PGS. TS. Trần Văn Tùng, PGS. TS. Nguyễn Thanh Hiền, PGS. TS. Bùi Nhật Quang, TS. Trần Thị Lan Hương, ThS. Trần Thùy Phương, ThS. Đỗ Đức Hiệp, ThS. Kiều Thanh Nga và CN. Phạm Thị Kim Huế. Mặc dù đã có nhiều nỗ lực, nhưng do đây là một đề tài lớn với nhiều vấn đề khó, các tác giả còn có những hạn chế trong quá trình nghiên cứu, nhất là ít có điều kiện đi nghiên cứu, tiếp cận thực tế tại các nước Trung Đông, nên không tránh khỏi những khiếm khuyết nhất định, rất mong được bạn đọc góp ý và bổ khuyết.

Hà Nội, tháng 1 năm 2013
Thay mặt tập thể tác giả
Chủ biên
PGS. TS. ĐỖ ĐỨC ĐỊNH

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

Viết tắt	Tiếng Anh	Tiếng Việt
ACWA	ACWA Power International	Công ty Năng lượng quốc tế ACWA của Arập Xêút
AFTA	ASEAN Free Trade Area	Khu vực Thương mại tự do ASEAN
AKP	Trong tiếng Thổ Nhĩ Kỳ là AK parti hoặc AKP (<i>Adalet ve Kalkınma Partisi</i>)	Đảng Công lý và Phát triển
AL	Arab League	Liên đoàn Arập
AMED	Asia - Middle East Dialogue	Đối thoại châu Á - Trung Đông
AMU	Alliance of Maghreb Union	Liên minh Arập Maghreb
APEC	Asia Pacific Economic Cooperation	Tổ chức Hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương
ARAMCO	Arabian American Oil Company	Công ty dầu Mỹ Arập Xêút
ARC	ASEAN Riyadh Committee	Ủy ban Riyadh ASEAN
Arab FTA	Arab Free Trade Area	Khu vực Thương mại tự do Arập
ASEAN	Association of Southeast Asian Nations	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
BIRD	Bank of International Reconstruction and Development	Ngân hàng Tái thiết và phát triển quốc tế
CIA	Central Intelligence Agency	Cục Tình báo trung ương Mỹ
CNPC	China National Petroleum Corporation	Tập đoàn Dầu khí quốc gia Trung Quốc
EIA	Energy Information Administration	Cơ quan Thông tin năng lượng (Mỹ)
EIU	Economic Intelligence Unit	Tổ chức Thông tin kinh tế
EMP	Euro-Mediterranean Partnership	Đối tác châu Âu - Địa Trung Hải